

LILLEPUTSAMFUNDET

NOGLE OVERVEJELSER OM GRØNLANDSK KULTURTRADITION OG REFORMPOLITIK

Af stud. mag. *Bent Jensen*

Hvad skal der ske med den grønlandske kultur?

Sammenholder vi de sundhedsmæssige, de juridiske og de økonomiske og alle de andre *detaljerede* reformplaner med målsætningen i „kulturpolitiken“, må vi erkende, at dette vage og abstrakte, vi kalder grønlandsk kultur, også har fået en vag og abstrakt behandling i reformpolitikken. Vi har udtrykt vor stillingtagen i de to sætninger: Vi skal bevare værdierne i den grønlandske kultur, samtidig med at vi indfører dansk kultur.

Man vil formentlig kunne blive enige om, at denne programformulering er lige så kort og ideel, som den har vist sig at være uklar og praktisk uanvendelig. Hvilke grønlandske værdier er det, vi vil bevare? Hvad tænker vi på, når vi taler om den danske kultur, vi vil indføre? Det er, som om vi ikke er kommet ud over fornemmelserne og formodningerne om den grønlandske kulturs indhold. Mange af os tænker vist på den gamle eskimoiske redskabskultur, kajakfangsten, myterne, fangstdivisionen eller klædedragten. Mange medregner vist også ubevidst deres egen begejstring for den grønlandske natur, når de taler om grønlandsk kultur og grønlandske værdier.

En blot nogenlunde klar formulering har vi ikke. Det er en meget abstrakt verden, vi befinder os i, når vi taler om den grønlandske kultur.

Noget anderledes er det med de økonomiske reformer og de andre sider af nyordningen. Der er ikke noget at sige til, at grønlandsdebatterne i de senere år er blevet så konkrete, spændende lige fra indhandlingspriser til regningerne fra Teknisk Organisation og til vandforsyning. Disse spørgsmål er jo af enorm vigtighed – og de er samtidig så rart håndgribelige. Og man kan placere et ansvar på de områder. Tal og økonomi er der bestemte institutioner og bestemte personer, der hæfter for.

Men alle har erkendt, at spørgsmålet om den grønlandske kulturs bevarelse eller ikke må have en stor og selvstændig betydning i en grønlandspolitik. Det vil derfor være af værdi, om vi gennem diskussioner fremover prøvede at nå frem til en

stillingtagen på det område, som det har vist sig vanskeligst at indføre som en faktor ved siden af de andre reformpunkter. Disse og de efterfølgende bemærkninger må opfattes som et forsøg på at skitsere et *diskussionsgrundlag* til en sådan drøftelse.¹

Det lille samfunds kultur.

Jeg vil gerne her rejse det spørgsmål, om den grønlandske kultur ikke først og fremmest er knyttet til eksistensen af småsamfund. Er det rigtigt? Er det en kultur, der er betinget netop af livet i bopladser og udsteder og småbyer?

Først – hvad er et lille samfund, hvilke særlige kendetegn har det?

Det lille samfund, „landsamfundet“, har optaget socialforskningen en hel del i de senere år, især i udlandet. Det er der ikke noget at sige til: Tre fjerdedele af jordens befolkning lever i landsbyer og landsbylignende bebyggelser. Det må interessere os at vide, hvordan det lille samfund er. Det må kunne fortælle noget om mennesker og menneskers indbyrdes forhold i detaljer, som vanskelig kan overskues i det store, komplicerede samfund.

Man har forsøgt at opstille nogle almindelige kendetegn for et lille samfund hvorsomhelst. Ja, først og fremmest er det lille – der er få mennesker. Landsamfundet har en vis grad af isolation. Der er ikke megen forskel på de enkelte beboeres arbejde. Man adlyder stort set alle de samme regler. Man har en intim, personlig kontakt med hinanden. Den stadige, gensidige påvirkning gør beboernes indstillinger og adfærd ret ensartede. I det lille samfund er der en udpræget følelse af samhørighed. Det lille samfund er overskueligt og giver befolkningen en fornemmelse af overskuelighed i dens daglige verden.²

Mere kunne siges generelt om et lille samfund; men hvordan passer dette her på det lille grønlandske samfund? Allerede på forhånd vil man vist fornemme, at disse generelle træk dækker et grønlandsk lilleputsamfund ganske godt: Hundrede mennesker, flere eller færre, lever deres eget liv fjernt fra alfarvej. Set i forhold til den store verden er disse småsteder isolerede. Men det er kun den flygtige gæst, der vil finde denne isolation knugende. Det er en stor misforståelse, om nogen tror, at menneskene i de knapt halvandet hundrede grønlandske småsamfund er ensomme. Tværtimod. Det er vist sjældent, nogen er alene.

Man besøger hinanden på alle døgnets tidspunkter. Man spiser tit sammen. Man morer sig sammen. Hvor hundrede mennesker er samlet, er der fødselsdag gennemgående hver tredje dag. Fødselsdagsbarnet bliver hyldet og får et helt samfunds beviser på, at han eller hun er et menneske, man regner med.

Man sørger sammen, og man lærer sorgen på flugt sammen. Denne fælles latter over både muntre begivenheder og vanskelige eller lige frem sørgelige situationer

må have været eet af fangerfolkets stærkeste våben i kampen mod ubarmhjertige naturvilkår.

Man sladrer om hinanden. Alle eller næsten alle gør det, og alle ved det. Og alle ved, hvad sladderer drejer sig om. Der er som regel en eller anden, der trøster den, som tager sig det nær. Og før en sladderhistorie er døet hen, har den, der blev ramt, meget ofte sluttet et varmt venskab med den, der satte historien i om-løb. Man har brug for hinanden. Der er ikke plads til dybe konflikter. De tærer på det lille samfund, på helheden. Man må holde sammen – en af alle akcepteret livsindstilling, der, såvidt jeg kan se, går som en rød tråd igennem livet i et arktisk lilleputsamfund.

Og de ydre kår tvinger menneskene ind i en fælles rytme: Alle er afhængige af de samme vejrforhold. Alle er afhængige af de faktiske mængder af fisk, fugle og fangst dyr, af strømforhold og isens stabilitet og ustabilitet. Under sådanne om-stændigheder er det også, at menneskenes tanker og opførsel og sprog let kommer til at ligne hinanden – som hos familiemedlemmer hvor som helst. Som hos en hvil-ken som helst gruppe mennesker, der lever tæt på hinanden. De kender også hin-andens reaktioner, og de kan overskue tingene, begivenhederne og menneskene i deres lille verden.

Og af det intime samliv flyder samhørigheden og solidariteten, den gensidige hjælpsomhed, fællesskabet.

Grupplivet - en central kulturværdi.

Man vil måske indvende, at der i denne skildring har været for få negative sider. Enkelte vil måske finde den lovlig rosenrød eller ensidig. Men jeg har her med vilje undladt at komme ind på forskellige uheldige sider af livet i et lille samfund – f. eks. det betænkelige, der biologisk set vist nok ligger i megen indgiftning. Eller de konflikter, der kan opstå mellem menneskene i et lille samfund. Eller den magt over sindene, som en enkelt person kan få sådan et sted o. s. v. Jeg forsøger kun her at lægge op til et svar på et spørgsmål, vi ikke kommer uden om, hvis vi skal diskutere grønlandske kulturværdier. Og det er spørgsmålet: Hvilke menne-skelige og sociale værdier har gennem årtusinder været tilstede og sat eskimoerne og grønlænderne i stand til at trives og overleve under jordens hårdeste livsvilkår – ved grænserne for menneskelig eksistens?

Det lille samfunds intime samliv mellem menneskene er vist grundlaget for hele den kulturs trivsel. Vi må vist, når vi taler om grønlandske kulturværdier, først og fremmest have tanken rettet mod de menneskelige værdier, som denne form for socialt liv indebærer. Vi er dermed inde på spørgsmålet om *tryghed* i medmen-skelig forstand: At have kontakt med andre mennesker. At kende dem tilbunds

(så vidt man nu kan dét). At hjælpe andre og selv modtage hjælp. At være fortrolig med den natur: fjordene og fjeldene og fangstpladserne og alt det øvrige, der udgør ens ydre verden – alt dette og adskilligt mere er, såvidt man kan se, de centrale grønlandske kulturværdier.

Om de værdier, *denne kultur*, skal bestå, ændres eller helt afløses af andre værdier – dét må så blive udgangspunktet for en grønlandsk kulturdebat.

Jamen, hvad med den eskimoiske mytologi og sagnene og ornamentiken og nationaldragten – alle de ting, vi aller oftest har fremhævet som grønlandsk kultur?

Der er vel næppe tvivl om, at disse kulturfænomener er vigtige for et folk. Men de er ikke grundlaget for kulturen! De er nogle af kulturens sider eller udtryk for den. De er sekundære tegn på kulturen.

Vi bygger vist på noget kunstigt og spinkelt, hvis disse enkelte sider af grønlandskulturen alene bliver det, vi vil bevare. Man kan genoptrykke myterne og lave flere grønlandske dragter og bygge museum – men det hele vil blive ensomme, utidssvarende famlerier, hvis ikke grundlaget for det grønlandske samfundsliv samtidig videreføres. Og grundlaget, det er vist netop det intime gruppeliv, den medmenneskelige tolerance og fællesskabet i sådanne små samfund, som de grønlandske lilleputbyer og udsteder og bopladser er stærke udtryk for.

Grønlandsk fællesskab og europæisk fællesskabskrise.

Men denne kultur er ikke mere et isolat, og den europæiske påvirkning er jo efterhånden af gammel dato. Hvem tør dog gå imod de positive sider i den igangværende reformudvikling! Det er vel kun meget virkelighedsfjerne teoretikere, der vil modsætte sig, at f. eks. skolerne og sygehusene nu bliver anvendelige til deres formål. Lederne af reformpolitikken har, forekommer det mig, stået meget stærkt, når de, vendt mod tvivlerne, har spurgt, om man da kan gå for hurtigt frem, når man vil bekæmpe en tuberkulosedødelighed og en spædbørnsdødelighed, som kun de dårligst stillede lande i verden har magen til.

Men behøver denne reformindsats at betyde undergang for det grundlæggende kulturtræk i Grønland, det intime gruppeliv? Der er jo adskillige negative sider i kulturblandingens grønlandshistorie. *H. J. Rink*, f. eks., gjorde for 75 år siden opmærksom på det, han kaldte „de skjulte skadelige Indflydelser“ fra europæerne. Han fandt det beklageligt, at „Nybyggerne i deres store Overlegenhed mere eller mindre overseer de oprindelige indvaaneres Samfundsindretninger, der, selv om de kun bestaae som Skikke eller Vedtægter, dog have samme Betydning for Samfundets Opretholdelse som Love og Øvrighed i civiliserede lande . . .³

Heller ikke i disse år har vi i tilstrækkelig grad stillet det spørgsmål til hinanden: Hvad skal bestå af det gamle – og hvad kan vi bruge af det ny? Vi har, når

*Redskabsformer skifter og forbedres - men menneskenes daglige tilværelse
præges fortsat af det intime samliv i lilleputsamfundet.*

Foto: W. Lüthy

vi tænkte på alt det negative fra Europa, været for tilbøjelige til at trøste os med, at „sådan går det jo i hele den øvrige verden“. Hvilket må forstås således, at så må det – som efter en eller anden naturlov – gå lige sådan i Grønland. Altså: vil man have europæiske goder, må man også tage de europæiske onder!

Men behøver reformerne at ødelægge fællesskabet og det intime grønlandske samfundsliv?

Den grønlandske kulturudvikling er vel nu som før i meget høj grad afhængig af den danske kulturs indhold. I Europa, bl. a., taler man om en alvorlig kulturkrise. Livet i det moderne bysamfund har vist sig at have en række skadelige følger for menneskenes almindelige trivsel. Som direktøren for det nye „Socialt Forskningsinstitut“ i Danmark, *Henning Friis*, der er mangeårig statsvidenskabelig konsulent i socialministeriet, har udtrykt det: „Det ligger i denne samfundsforms natur, at den ... har måttet skabe rastløshed og en ny form for åndelig usikkerhed. Den har gjort en række forhold mellem mennesker til pengereationer og upersonlige over- og underordningsforhold ... menneskenes adfærd og tankesæt standardiseres gennem reklame og massekommunikationsmidler. Disse forhold har sammen med bysamfundets nuværende indretning skabt en række socialt betingede indre konflikter ...“⁴

Friis fastslår, at man i det moderne bysamfund ikke imødekommer „behovet for menneskeligt fællesskab og for umiddelbare og varme personlige forhold mellem mennesker uden for familiens snævre kreds ...“ Og der er „en tendens i samfundet som helhed til, at den enkelte søger at hæve sin egen status“, og „denne tendens til at være sig selv nok kan bevirke nedbrydelse af fællesskabsfølelsen“. Vi må, konkluderer han, uden tvivl sætte fællesskabssamfundet på dagsordenen i den politiske målsætning i Danmark.

En sådan sammenfattende vurdering af det europæiske bysamfund er vist et godt udgangspunkt i vort arbejde med det grønlandske kulturproblem: Det grønlandske fællesskabssamfund har været mere udpræget førhen end i dag. Men samhørigheden og solidariteten er vist stadig grundlæggende kulturtræk. Som fangerne siger: Vi grønlandere hjælper hinanden.

Spørgsmålet om en lille national mindretalskulturs muligheder over for en fremtrængende og teknisk og økonomisk overlegen fremmedkultur er ikke noget specielt for forholdet mellem Grønland og Danmark. Det er temmelig international problematik. I en international rapport fra 1955 gør man opmærksom på, at det er i den menneskelige velfærds interesse, at reformer ude omkring i verden søges gennemført. Derfor må det ske på en konstruktiv måde og „i alt fald for enhver pris således, at de bestående værdier og forbindelser mellem mennesker indbyrdes bliver mindst muligt beskadiget derved.“⁵

Den eskimoiske kajakfangst, de gamle myter, ornamentiken og nationaldragten er enkelte sider af den gamle kultur - men ikke grundlaget for den.

Foto: Christian Vibe

Har vi en „kulturpolitik“, der tilsigter at bevare og tilpasse det grønlandske fællesskab til en ny økonomisk og teknisk reformudvikling?

En sammenfattende målsætning gavnlig.

Det er vist ikke for stærkt at sige, at situationen i Grønland i dag og spørgsmålet om den grønlandske kulturs fremtid er kendetegnet ved forvirring. Vi vil bevare den gamle kultur samtidig med, at vi indfører dansk kultur. Men vi har ikke skabt klarhed med den parole. Så længe vi ikke har været enige om, hvilke centrale værdier i kulturtraditionen det er, vi vil bevare, og hvilke værdier vi kan bruge af det ny – så kan det vel ikke undgås, at landet i nogen grad bliver terroriseret af nævenyttige og velmenende reformatorer i een anstrengende forvirring. Al-

drig har jeg været i et land med så mange politikere, sagde *Peter Freuchen* med speciel adresse til det udsendte personale fra Danmark.

Men en meget stor del af meningsbrydningerne i Grønland er præget af velmenende mennesker, der føler uro over kulturforvirringen og giver deres besyv med, for at vi kan komme ud af denne forvirring. De stilfærdigste af mæglerne og dem med de sikkert rigtige mellemstandpunkter kan dog ligesom ikke få ørenlyd i debatten. Samtidig med, at de med flid og ansvarsbevidsthed virker inden for hver sit område, må de nøjes med at gentage og gentage, at „der er store og alvorlige problemer i Grønland i dag; men ved samarbejde og gensidig forståelse vil alt forhåbentlig lykkes til glæde for Grønland såvel som for Danmark.“ Eller: „Det hele er kun en overgangstid!“

Det er dog værd at bemærke, at vi, såvidt man kan se, har en *relativ* klart formuleret målsætning inden for en række betydningsfulde samfundsområder i Grønland. Vi har vist en skolepolitik, en teknisk politik, en boligpolitik, en juridisk politik og en erhvervs politik (tror jeg da). Vi har en sundhedspolitik og vist også en økonomisk politik. Det forekommer så meget desto vigtigere, at vi prøver på at nå frem til en *sammenfattende målsætning* ved valget af de forskellige midler i opbygningen af det ny Grønland. Vi kan kalde en sådan målsætning for en „kulturpolitik“ eller lige meget hvad. I første række gælder det om at nå frem til en dybere erkendelse af, hvad det er for en kultur, man arbejder med. Dernæst, at vi kombinerer de mange forskellige reforminitiativer for hele landet og by for by, distrikt for distrikt, under stadig hensyntagen til helheden, d. v. s. *hele* kulturmønstret for et lille samfund.

En sådan sammenfattende målsætning har vi ikke. Og får vi det ikke, er der grund til at være bange for, at Danmarks indgreb i den grønlandske kultur let kommer til at bære præg af udmærkede, men tilfældige menneskers tilfældige initiativer på vigtige områder.⁶

Sagt på en anden måde: Vi har for ganske få år siden i Grønland iscenesat en omvæltning, der bryder med det hidtidige samfundsbillede på en række punkter. Netop i den situation forekommer det nødvendigt med dels en *vurdering* af, hvor vi står efter 200 års påvirkning, dels en nogenlunde klar *helhedspolitik*, der skitserer det ny kulturelle mål, man stræber mod.⁷

Den tredie kultur.

Den omvæltning, der nu er i gang, har naturligt ført til, at grønlænderne mand og mand imellem diskuterer, hvad det hele mon skal ende med. Disse diskussioner foregår overalt, ikke bare blandt lærere og kateketer, men også mellem fangerne i de yderste udsteder. Sammenholder man denne stilfærdige kulturdebat med de

Robåden afløses af motorkutteren. Skal den moderne fiskerflåde bygges op på den grønlandske kulturs principper om fællesskab, samarbejde og gensidig hjælpsomhed?

Foto: Christian Vibe

diskussioner, der føres offentligt, er der een bestemt linie, vi må hæfte os ved: Vi bliver aldrig europæere! Der kan let komme noget demonstrativt over den slags erklæringer; men der ligger vist her en realitet, man må regne med.

I et andet arktisk område: Samedistrikterne i Nordnorge har samer og nordmænd levet i kontakt med hinanden i ca. 2000 år. Samerne har taget imod en del

påvirkning fra den norske kultur. Men de er ikke blevet assimilerede. De har optaget en formel norsk samfundsorden; men, siger forfatteren af en nylig udkomne afhandling om samerne, „på det sparsame næringsgrunlaget har samane her skabt sin egen livsstil, med norsk samfunnsbyggnad ikledt ein kultur med spesifikt samiske kjenneteikn.“⁸

Ved et møde mellem to kulturer opstår en tredje kultur. Det er dette tredje, som vi kan kalde den *moderne grønlandske kultur*, vi må interessere os for. *Knud Rasmussen* sagde om det spørgsmål på sin måde: „Mennesker er ikke som Mønter, der rent haandværksmæssigt kan smeltes og støbes om til nye af samme Værdi.“⁹

Man vil måske sige, at det eskimoiske fællesskab var et dominerende kulturtræk, netop fordi man havde brug for det. Og vi kunne spørge: Når man optager en europæisklignende samfundsorden, en pengeøkonomi, en europæisk aflønningsform og en stigende levestandard – vil fællesskabssamfundet så ikke blive overflødigt?

Her kan man igen henvise til Europa, hvor man, såvidt det kan ses, har en *fællesskabskrise*: Hvor mennesker kommer længere og længere bort fra hinanden. Hvor man nu må lede med lys og lygte efter muligheder for at genskabe et vist fællesskab – i „velfærdsstatens“ teknikkultur og under den høje levestandard. Vi må også i den forbindelse nævne de sjælelige vanskeligheder, som præger en del af de grønlandere, der gennem en uddannelse og en ny livsførelse er gledet ud af det intime grønlandske gruppeliv.

I vor opbygning af den moderne grønlandske kultur er det, som om man på forhånd erklærer sig tilfreds, om bare alting kunne blive „så godt som i Danmark“. Det bliver let en hovedpude. Vi har et nationalt mindretal på 26.000 grønlandere. Der ville vist være noget friskt over en politik, der sagde: Vi skal gøre deres land *bedre* end danskernes. Hvilket eksempel for den øvrige verden. Og hvilken bogstavelig overholdelse af FN-forpligtelserne. Men hvis den nuværende udvikling skal fortsætte, så fortsætter vi altså med eksporten af dansk samfundsliv, rub og stub, skidt og kanel, lyse sider og masser af fejlgreb. Og så vil eftertiden med nogen grund kunne fortælle os, at Danmark lige som alle de andre lande har svigtet en kulturopgave over for et nationalt mindretal.

Kulturpolitisk målsætning og erhvervs politik.

Skal vi da have en kulturpolitik, der sætter sig som mål *at bevare det grønlandske gruppeliv samtidig med en moderne teknisk og økonomisk udvikling af det grønlandske samfund*? Ja, det er så dét, vi skal diskutere. Den centrale værdi i grønlandskulturen hænger efter min opfattelse nøje sammen med tilværelsen i små samfund: bopladser, udsteder og småbyer. Denne tilværelse indebærer i sig selv en

menneskelig og social værdi, som man må have for øje, når man af rentabilitets- eller effektivitets- og andre grunde stiler mod at samle befolkningen i større bebyggelser.

Hvis befolkningen vil flytte til byerne, så må vi dog ikke glemme, at der, selv med en tre-firedobling af befolkningstallet, bliver tale om ret små byer sammenlignet med europæiske forhold. Kan man i sådanne småbyer bevare udstedets fællesskab og samhørighed og solidaritet og intimiteten?

Mange vil nok mene, at byudviklingen i Grønland viser det modsatte. Men så må vi også huske på, at vi heller ikke har haft netop fællesskabssamfundet på dagsordenen i vor planlægning. Hvis vi havde haft det, så ville vi vel f. eks. og måske først og fremmest have bygget på kooperative indretninger i det grønlandske fiskeri og forarbejdningsanlæggene og i byggevirksomheden og i forsyningspolitikken – altså andelsdrift og kollektiv produktionsvirksomhed og brugsforeninger og så videre. Det har vi ikke gjort.

Med hensyn til fiskeriet, så er det igen interessant at ty til handelsdirektør, dr. *Rink*, der for 75 år siden, mens fangererhvervet endnu var dominerende, sagde: „Var Indbyggernes Næringsvei endog blot ... Fiskeri, altså dog blot mere knyttet til Forestillingen om Eiendom og Fleres Samvirken, vilde Opgaven forholdsviis være simplere ... Men det er netop i Erhvervets Natur som Jagt og navnlig Enkeltmands Jagt, at hele Vanskeligheden ligger ...“¹⁰

Nu har vi fiskeriet. Fleres samvirke, sagde *Rink*. Og man kunne spørge: Kan og bør den nye, moderne fiskerflåde, som vel kommer, gøres kooperativ?

Og hvis vi nu, belært af erfaringerne, vedtager ikke at stirre os blind på fiskeriets muligheder, kan vi da på anden måde i en erhvervspolitik bygge på et grønlandsk gruppeliv?

Måske vil befolkningen helst blive i udstederne. I den internationale rapport, jeg nævnte før, gør man opmærksom på de ødelæggelser, der har fundet sted ude omkring i verden, når man ikke i forvejen har sat sig grundigt ind i de lokale forhold og sørget for, som det hedder, „at yde de bestående rammer for samfundslivet den fornødne respekt.“ Derfor søger man nu i forskellige lande at overføre de traditionelle samarbejdsforhold fra laug'et og familien til en industriel arbejdsplads *inden for* landsby-enheden. I Indien lykkes det vist ret godt at indføre landsbyindustrier. I Mexico og Ecuador har man, ifølge rapporten, haft held med at indpasse hjemmeindustrier i små og større landsbyer.

Hjemmeindustrier – måske væverier og fabriksmæssig husflid og plasticfabrikationer måske, det hele vel med eksport for øje ... ja, det er jo en lidt fremmed tanke, om noget sådant skulle kunne etableres i udstederne, evt. ved siden af de såkaldte „naturlige“ erhverv. Men den slags indretninger brød også med de vante forestillinger i de lande, jeg nævnte før. For Indiens vedkommende satte man først

en effektiv oplysningskampagne igang om det, man kunne tænke sig at indføre. For Grønlands vedkommende har man forlængst erkendt nødvendigheden af propaganda, når der er tale om hygiejne og vitaminpiller og adskilligt mere. Hvis man når frem til en målsætning med en deraf flydende erhvervspolitik, der skal bevare og tilpasse fællesskabet til nye tider, er oplysning og propaganda da en vej, man kan gå?

Disse få bemærkninger om erhvervspolitik og en sammenfattende kulturpolitisk målsætning skulle ialtfald være eksempler på den nøje sammenhæng, der er mellem økonomisk liv og en almindelig udvikling af en kulturtradition. Måske bør vi nå frem dertil, at vi, hvergang vi overvejer en ny økonomisk eller juridisk eller anden disposition, *samtidig* bevidst prøver at klarlægge følgerne for det grønlandske fællesskab. Og hvis dispositionen er uundgåelig, at man da bestræber sig på at tilpasse den til fællesskabssamfundet.

Altså forudsat det er fællesskabet, vi vil bevare.

Noter og litteratur

1. Denne artikel gengiver, noget koncentreret, et afsnit i det foredrag, hvormed forfatteren den 15. januar 1959 indledte en diskussion i Det grønlandske Selskab om „De grønlandske småsamfund - og kulturens fremtid“. Et andet afsnit af foredraget, hvor det udsendte personales forhold til den grønlandske kultur behandlede, vil senere fremkomme i artikelform.

2. De små samfund behandles i en række nyere amerikanske sociologiske og social-antropologiske fremstillinger, f. eks. *Robert Redfield: The Folk Society* (*American Journal of Society*, 1947, s. 293-308). Af samme forfatter: *The Little Community*, Chicago and Uppsala, 1955.

3. *H. Rink: Om Grønlænderne, deres Fremtid, og de til deres Bedste sigtende Foranstaltninger*, Kjøbenhavn 1882, s. 6.

4. Tidsskriftet „Dialog“, nr. 6, Kjøbenhavn 1958.

5. Se *Margaret Mead: Cultural Patterns and Technical Change*, New York 1955 - dansk udg.: *Kulturmønstre og tekniske fremskridt*, Kjøbenhavn 1958, s. 206. Bogen er på foranledning af og med støtte fra UNESCO udsendt gennem Verdensføderationen for Mentalhygiejne som håndbog (under M. Meads redaktion) for teknikere, administrationsfolk m. v., der beskæftiger sig med såkaldte underudviklede områder.

6. Det behøver vel næppe at blive sagt - det må vel være en selvfølge, at arbejdet med at formulere denne kulturpolitik eller sammenfattende målsætning må udføres under stadige drøftelser mellem den grønlandske befolkning, de grønlandske folkerepræsentanter og administrationen af Grønland. Og målsætningen bør naturligvis ikke fastlåse udviklingen i en bestemt bane, men tværtimod til stadighed være tilpasset nye situationer, hvad enten de opstår indefra eller som resultater af omskiftelser i den store verden.

7. Det vil her være på sin plads at nævne Udvalget for Samfundsforskning i Grønland (det såkaldte humanistudvalg), der skal registrere nogle af reformernes virkninger i enkelte områder af landet. Men udvalgets beretninger vil ikke komme til at indeholde kulturpolitiske formuleringer, og ej heller vil vigtige reformer blive udskudt, indtil udvalgets redegørelse foreligger.

8. *Harald Eidheim: Erverv og kulturkontakt i Polmak* (Samiske Samlinger, bd. IV, utgitt av Norsk Folkemuseum), Oslo 1958, s. 61-62.

9. Knud Rasmussens forord til den danske oversættelse af *Mathias Storch: Singnagtugaq* (En Grønlænders Drøm, Kjøbenhavn 1915, s. xviii).

10. *H. Rink: Om Grønlænderne, deres Fremtid etc.*, Kjøbenhavn 1882, s. 7.